

•••••

XORIJIY TILNI O'QITISHDAGI DOLZARB METODIK, LINGVISTIK MASALALAR VA YONDASHUVLAR

••

MAVZUSIDA XALQARO ILMIY-AMALIY ANJUMAN

16.04.2025

•••••

**O'zbekiston RESPUBLIKASI OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR
VAZIRLIGI**

**MINISTRY OF HIGHER EDUCATION, SCIENCE, AND INNOVATION OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

**“XORIJIY TILNI O'QITISHDAGI DOLZARB METODIK, LINGVISTIK
MASALALAR VA YONDASHUVLAR”**

**"CURRENT METHODOLOGICAL, LINGUISTIC ISSUES AND APPROACHES IN
FOREIGN LANGUAGE TEACHING"**

**Xalqaro ilmiy-amaliy anjuman
MATERIALLARI**

**PROCEEDINGS
Of International scientific conference**

**16-aprel, 2025 йил
April 16, 2025**

**Samarqand - 2025
Samarkand – 2025**

**УЎК 4
КБК 81.2
З - 27**

Тўпламда Самарқанд Давлат чет тиллар институти томонидан ўтказилган “Замонавий лингвистик тадқиқотлар: хорижий тажрибалар, истиқболли изланишлар ва тилларни ўқитишнинг инновацион усуллари” мавзусидаги халқаро илмий-амалий анжуман материаллари жой олган.

Ушбу илмий-амалий конференция замонавий лингвистик тадқиқотларга бағишланган бўлиб, унда чет эл тажрибалари, истиқболли изланишлар ва тилларни ўқитишнинг

инновацион усуллари ҳақида илмий назариялар, лингвистика соҳасидаги долзарб тенденциялар, жумладан, когнитив, социомаданий ва рақамли технологиялар асосида тил ўрганиш усуллари ҳақидаги маърузалар жамланган. Келтирилган маърузаларда хориждаги муваффақиятли амалий тажрибалар ҳақида фикрлар билдирилиб, уларни турли таълим контекстларига мослаштириш имкониятлари баҳоланади. Муаллифлар анъанавий ўқитиш методикаларига инновацияларни жорий этиш билан боғлиқ қийинчилик ва имкониятларни ўрганиб, фанлараро ёндашувнинг аҳамиятини таъкидлайди.

Тўплам лингвистлар, тил ўқитувчилари, методистлар ва глобаллашув ва рақамли трансформация шароитида тил таълимининг келажаги билан қизиқаётанлар тадқиқотчилар ҳамда магистрантларга мўлжалланган.

Tahrir hay'ati

dots. B.A.Xolikov (rais),
prof. O.M.G'aybullayev (rais o'rinbosari),
prof. G.K. Mirsanov,
prof. R.D.Jurakulov,
dots. Kiyasova Kaliya Kuralbayevna,
dots. Q.A.Egamnazarov,
M.N. Esirgapov (mas'ul muharrir),
D.A. Alibekova (mas'ul kotib, muharrir),
K.S. Maxmudova,
F.U. Xolbayev, (muharrir)
X.A. Xolboyev,
U.N. Taylakov,
D.U.Islomov

To'plamdan o'rin olgan maqolalarning saviyasi, sifati va ilmiy dalillarining haqqoniyligi hamda mazmuni uchun mualliflar mas'uldirlar.

RO'YXATDAN O'TISH, KO'RGAZMA JARAYONI	
OCHILISH MAROSIMI, KIRISH SO'ZLARI	
(10:00- 10:15)	
MODERATOR	
Xolbayev Farrux Uskanovich	
Payariq xorijiy tillar fakulteti Umumiy fanlar kafedrası o'qituvchisi	
1	Xolikov Bahodir Alikulovich <i>Samarqand davlat chet tillar instituti rektori, PhD, dotsent</i>
2	Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich <i>Filologiya fanlari doktori, professor, Ingliz tili tarixi va grammatikasi kafedrası</i>
ASOSIY MA'RUZALAR (10:15- 12:00)	
3	Ashurov Shahobiddin Saidovich <i>Filologiya fanlari doktori, professor, Ingliz tili nazariyasi va amaliyoti kafedrası</i>
4	Egamnazarov Qobil Abdunazarovich <i>Filologiya fanlari doktori, dotsent, Payariq xorijiy tillar fakulteti dekani</i>
5	Qarshibayeva Uljan Davirovna <i>Filologiya fanlari doktori, professor,</i>
6	Kiyassova Kaliya Kuralboyevna Dotsent m.a
7	Bilir Bayram Sharq tillari fakulteti, Yaqin sharq tillari kafedrası (Turkiya)
8	Ahmed Mahmoud Ahmed Muhammad Faculty of Oriental Languages, (Arab Republic of Egypt)
9	Bao Liyang- Samarqand davlat chet tillari instituti qoshidagi konfutsiy instituti o'qituvchisi PhD
10	Xayrullayev Xurshidjon Zayniyevich . Filologiya fanlari nomzodi professor. SamDChTI O'zbek tili, jurnalistika va computer jurnalistikasi kafedrası
11	Jurakulov Rustam Davronovich SamDChTI Professori

YOSHLARDA ALTRUIZMNI RIVOJLANTIRISHDA DINIY TA'LIMNING NAZARIY-USLUBIY MASALALARI

Egamberdiyeva Aziza Mustafayevna

Navoiy davlat pedagogika instituti dotsenti,

falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Har bir davrda din insonlarni ezgulikka chorlovchi ilohiy kuch sifatida ma'naviy ozuqa bo'lib bo'lgan. Shu boisdan bugungi kunda din va altruizm o'rtasidagi o'zaro ta'sir, ayniqsa, yoshlarning xulq-atvorini shakllantirishda ijtimoiy fanlar hamda diniy tadqiqotlar doirasida qiziqarli o'rganish sohasini vujudga keltirdi. Jamiyatda altruizmning nazariy asoslarini, uslubiy yondashuvlarini diniy e'tiqod tizimlari bilan uyg'unlikda o'rganish muhim sanaladi. Aslida "altruizm kishida o'z qavmdoshiga achinish hissidan, unga baxt va farovonlik tilash tuyg'usidan kelib chiqadi, mohiyatan beminnat homiylik, hayriya yoki ko'makka asoslanadi"¹¹. Ijtimoiy hayotda yoshlar o'rtasidagi altruistik xatti-harakatlar din bilan ham uyg'un ravishda murakkab munosabatlarni tartibga solishda, voqelikdagi muammolarni yechishda jamiyatga xizmat qiladi.

Yoshlarning xulq-atvorini tarbiyalashda dinning roli alohida ahamiyatga ega bo'lib, jumladan, altruistik dunyoqarashni rivojlanishda muhim mexnazim sanaladi. Din yoshlarni o'z tengdoshlarini kuzatish va ularga taqlid qilish orqali ezgulikka chorlaydi. Diniy tafakkur asosida yoshlar o'zlarining diniy jamoalarida altruistik modellarga e'tibor qaratib, o'z xatti-harakatlarini nazariy jihatdan mustahkamlaydilar. Din insonning axloqiy intuitsiyalarini, jumladan, g'amxo'rlik va adolat bilan bog'liq jihatlarni shakllantiradi, bu altruistik xatti-harakatni asoslaydi. Turli dinlarning hikoyalari, ta'limotlari va axloqiy imperativlari yoshlarda altruistik qadriyatlarning poydevorini yaratishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Din yoshlarning shaxsiyatini shakllantirishda muhim rol o'ynashi bilan bir qatorda ijtimoiy guruhlar me'yorlari va qadriyatlarini, jumladan, altruizmni o'z tushunchalarining bir qismi sifatida qabul qilishlariga yordam beradi. Dinning yoshlardagi altruizmga ta'sirini o'rganish har bir ijtimoiy hayot qonuniyatlarini nazariy va uslubiy yondashuvlar asosida anglashi uchun mavjud sharoit yaratadi:

¹¹ Назаров Қ. Жаҳон фалсафаси қомуси. –Тошкент: "Ўзбекистон файласуфлари миллий жамияти", "Маънавият", 2023. 65-бет.

1. Jamiyatdagi miqdoriy holat negizida yoshlarning real hayotga ishtiroki altruistik xatti-harakatlar yoki munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlikni vujudga keltiradi. Biroq, ular dinga nisbatan bag'rikenglik bilan yondashishi tajriba asosida shakllanib, ularning altruizmga ta'sirini tartibga soladi.
2. Sifat jihatdan mazmundor bo'lgan chuqur ma'noli intervyular, fokus-guruhlar va etnografik tadqiqotlar diniy e'tiqodlarning qanday qilib altruistik xulq-atvor sifatida rivojlanishi haqida ilmiy tushunchalarni beradi. Biroq, bu usullarni umumlashtirish va ob'ektivlashtirishda mavjud qiyinchiliklarga duch kelish holatlari ham uchrab turadi.
3. Yoshlar faoliyati bilan bog'liq eksperimental tadqiqotlar asosida tajribalar umumlashtirilib, diniy tushunchalar va altruistik xatti-harakatlar o'rtasidagi sababiy bog'lanish o'rganiladi. shi mumkin. Shunga qaramay, axloqiy mulohazalar va eksperimental sozlamalarning sun'iyli topilmalarning haqiqiy dunyo sharoitlariga qo'llanilishini cheklashi mumkin.
4. Altruizm va dinning turli madaniyatlar orqali yoshlarni birlashtirishi har qanday o'zgaruvchan qiyosiy tadqiqotlarda ham yagona nazariy asosni ishlab chiqishni murakkablashtirishi mumkin. Dunyo bo'ylab diniy e'tiqod va amaliyotlarning xilma-xilligi bir kontekstdagi topilmalar boshqasida qo'llanilmasligi mumkinligini anglatadi. Tadqiqotchilar universal nazariyalar va individual diniy an'analarning o'ziga xosligi o'rtasidagi nozik jihatlar borligini ta'kidlashadi.
5. Tadqiqotchilarning ham o'z e'tiqodlari ko'pincha tadqiqot savollarini tuzishda, ma'lumotlarni sharhlashda yoki topilmalarni taqdim etishda noto'g'ri qarashlarni shakllantirishi mumkin. Yoshlarda din bilan parallel altruizmning ob'ektiv voqelikda vujudga kelishi sababiylik va o'zaro bog'lanishlar negizida amalga oshadi. Altruistik xatti-harakatlarda sababiy bog'lanishlar tadqiqotlarni murakkab statistik usullarda olib borishni talab qilinadi.

Yoshlarda diniy tafakkur orqali altruistik dunyoqarashni shakllantirish o'zaro bog'liqlikka ega bo'lgan murakkab va ko'p qirrali ijtimoiy-falsafiy masaladir. Bu kesishuv diniy ta'limotlar, jamoat amaliyotlari, ma'naviy tajribalarda qadriyatlar va xatti-harakatlarning shakllanishiga ta'sir qilishi mumkin. Jamiyatda dinning axloq bilan bog'liqligi, diniy muhitning yoshlarga ta'siri, plyuralizm muammolari va global

jarayonlar ham altruizmni vujudga keltiradi. Ko‘pincha turli an‘analardagi diniy qarashlar boshqalarga nisbatan sevgi, rahm-shafqat va xayriya tamoyillariga chorlaydi. Masalan, nasroniylikdagi “agape”, buddizmdagi “karuna” va islomdagi “zakot” tushunchalari fidoyi sevgi va xayr-ehsonning muhimligini ta’kidlaydi. Ushbu ta’limotlarga amal qilgan yoshlar ushbu qadriyatlarni o‘zlashtiribgina qolmasdan, o‘zlarining qarorlarini ko‘proq altruistik xatti-harakatlarga yo‘naltirishi mumkin. Biroq, bu ta’limotlarning talqini va qo‘llanilishi juda xilma-xil bo‘lishi mumkin, bu esa altruistik dunyoqarashning rivojlanishida turli natijalarga olib keladi.

Yoshlar jamiyatda dinni o‘rganib, ko‘ngilli sifatida xayriya ishlarida ishtirok etishlari, jamoatchilik faoliyati orqali altruizmni amalda qo‘llashi ijtimoiy munosabatlarni mustahkamlaydi. Ushbu falsafiy jarayon nafaqat altruizm haqidagi diniy ta’limotlarni mustahkamlaydi, balki boshqalarga hamkorlik va g‘amxo‘rlik qilishning amaliy tajribasini ham namoyon qiladi. “Yoshi o‘zingizdan kattalarga izzat, hurmat, kichiklarga shafqat va marhamat qiling. Ezgulik urug‘larini sochsangiz, saodat ekinlarini o‘rasiz”¹². Diniy tafakkurdan kelib chiqadigan o‘zlikni anglash ham qadriyatlarga sodiqlikni kuchaytirishi mumkin. Biroq, bu ta’sir darajasi jamiyatning ochiqligi, inklyuzivligi va altruistik harakatlarda ishtirok etish imkoniyatlariga bog‘liq bo‘lishi mumkin. Har bir jamiyatda yoshlar turli xil diniy va falsafiy qarashlarga duch keladilar, bu esa altruistik dunyoqarashni shakllantirishni ham boyitishi, ham murakkablashtirishi mumkin. Bir tomondan, bu xilma-xillik altruizm va rahm-shafqatning turli shakllarini kengroq tushunishga, qadrlashga olib kelishi mumkin. Boshqa tomondan, turli qadriyatlar va e’tiqodlar o‘rtasida qarama-qarshilik sezilsa, bu chalkashlik yoki ziddiyatga olib kelishi mumkin. XXI-asrdagi global muammolar jamoaviy altruistik tafakkurni rivojlantirib, diniy tafakkurning jamiyatdagi rolini global miqyosda qo‘llanilishi uchun yoshlarni milliy, madaniy va diniy chegaralar bilan uyg‘unligini vujudga keltirdi. Bundan tashqari turli ijtimoiy harakatlarga altruistik faoliyatlar yoshlarni ilhomlantirib, aholini qo‘llab-quvvatlashda keng imkoniyatlarni yaratdi. Diniy qarashlardagi rahm-shafqat umuminsoniy jihatlarni global altruistik dunyoqarash asosida shakllanishiga olib keldi. Jamiyatdagi odamlarning o‘zaro bir-biri bilan bog‘liqligi umuminsoniylikni diniy

¹² Одоб ва одобилилар. –Тошкент: QAMAR-MEDIA, 2021. 27-бет.

qadriyatlar negizida rivojlanishiga xizmat qildi.

Xulosa qilib aytganda, yoshlarda altruizmni shakllantirishda dinning rolini o'rganish nazariy va uslubiy murakkabliklar bilan bog'liq bo'lsa-da, u hal qiluvchi tadqiqot sohasi bo'lib qolmoqda. Ushbu munosabatlarni tushunish nafaqat diniy va axloqiy rivojlanish haqidagi bilimimizni boyitadi, balki kelajak avlodlarda altruizmni rivojlantirishga qaratilgan tadbirlarni ham xabardor qiladi. Belgilangan muammolarni hal qilish diniy e'tiqodlar va amaliyotlarning altruistik xatti-harakatlarga qanday ta'sir qilishini yanada to'liqroq tushunish uchun psixologiya, sotsiologiya va axloqshunoslik tushunchalarini birlashtirgan nazariy yondashuvni talab qiladi.

14-

OG'IR HAYOTIY VAZIYATLARGA TUSHIB QOLGAN BOLALAR VA O'SMIRLARGA IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK YORDAM KO'RSATISH BO'YICHA TAVSIYALAR

*Bobbekov Xojiakbar Anarbaevich
Samarqand davlat chet tillar instituti
akademik litseyi psixologi
Isayev Muxiddin Suyarovich
ChQBT fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada bugungi kundagi dolzarb muammolardan bo'lgan suitsidal xulq-atvorning xususiyatlariga bag'ishlanadi. Ayniqsa, bolalar va o'smirlar o'rtasidagi suitsidal xulq-atvorning kelib chiqish sabablari, yoshga oid xususiyatlari shuningdek, diagnostikasi va profilaktikasiga doir nazariy va amaliy bilimlarni mujassamlaydi.

Kalit so'zlar: O'smirlarga ijtimoiy-psixologik yordam, suitsidal xulq-atvorni oldini olishga qaratilgan tavsiyalar

Mutaxassislarga "xavfli guruh"dagi bolalarga ijtimoiy-psixologik yordam ko'rsatishga oid tavsiyalar

Suitsidal xulq-atvor shakllanishi qonuniyatlarini o'rganish, bolalar suitsidini o'ziga xosligi, suitsidning asosiy xavf omillari namoyon bo'lishi mutaxassislar uchun bolalar o'rtasida suitsid profilaktikasi va korrektsiyasini tashxislash hamda metodik uslublarini qayta ishlab chiqishga imkoniyat yaratdi.

Eng avval, bolalar va o'smirlar bilan ishlovchi pedagoglar, psixologlar va ijtimoiy pedagoglar uchun ijtimoiy muhim vazifalardan biri suitsidal xulq-atvor haqida jamiyat ongidagi uydirmalarni yo'qotish hisoblanadi.

1-uydirma. Faqat kasal bolalargina o'z joniga qasd qiladi. Biroq, haqiqat shundaki, o'z joniga qasd qiluvchilar orasida ruhiy bemor aholi o'rtasidagiga qaraganda, unchalik ko'p emas.

2-uydirma. O'z joniga qasd qilish haddan tashqari impulsiv holat bo'lib, bunday